

Sygnatura wytycznych



Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Wytyczne dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027

(projekt)

Zatwierdzam / Zatwierdzam
z upoważnienia

Minister Funduszy
i Polityki Regionalnej

Warszawa, r.

Podstawa prawna

Wytoczne zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. poz. 1079).

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wykaz pojęć	4
Rozdział 1. Cel i zakres wytycznych	7
Rozdział 2. Główne uwarunkowania prawne realizacji zasady partnerstwa	7
Podrozdział 2.1. Główne uwarunkowania prawne na poziomie unijnym	7
Podrozdział 2.2. Główne uwarunkowania prawne na poziomie krajowym	10
Rozdział 3. Partnerstwo i realizacja zasady partnerstwa	13
Rozdział 4. Wartość dodana i korzyści wynikające z realizacji zasady partnerstwa	14
Rozdział 5. Środowisko partnerów	18
Podrozdział 5.1. Kategorie partnerów	18
Podrozdział 5.2. Reprezentatywność partnerów	21
Podrozdział 5.3. Przegląd struktur dialogu społecznego i obywatelskiego	23
Rozdział 6. Budowanie potencjału partnerów	25
Rozdział 7. Sposoby angażowania partnerów na poszczególnych etapach realizacji polityki spójności UE	27
Podrozdział 7.1. Etap programowania	29
Podrozdział 7.2. Etap wdrażania	31
Podrozdział 7.3. Etap monitorowania	31
Podrozdział 7.4. Etap ewaluacji	32
Podrozdział 7.5. Minimalny katalog działań instytucji zarządzających na rzecz realizacji zasady partnerstwa	33
Rozdział 8. Monitoring i ocena realizacji zasady partnerstwa	34
Załącznik nr 1 Główne możliwości realizacji zasady partnerstwa na poszczególnych etapach realizacji polityki spójności UE	36
Załącznik nr 2 Przykłady dobrych praktyk realizacji zasady partnerstwa	38

Wykaz skrótów

EFS + – Europejski Fundusz Społeczny Plus;

IIT – inne instrumenty terytorialne;

IP – instytucja pośrednicząca;

IW – instytucja wdrażająca;

IZ – instytucja zarządzająca;

KM – komitet monitorujący;

PT – pomoc techniczna;

PT FE – program Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich na lata 2021-2027;

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność;

UE – Unia Europejska;

UP – Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027;

ZIT – zintegrowane inwestycje terytorialne.

Wykaz pojęć

instytucja zarządzająca – instytucja, o której mowa w art. 2 pkt 12 ustawy wdrożeniowej;

kodeks partnerstwa – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (Dz. Urz. UE L 74 z 14.03.2014, str. 1);

komitet monitorujący – komitet monitorujący, o którym mowa w art. 38 rozporządzenia ogólnego;

lokalne grupy działania – lokalne grupy działania, o których mowa w art. 33 ust. 1 rozporządzenia ogólnego;

partnerstwo – wielopoziomowa, wzajemna współpraca instytucji państwa członkowskiego, IZ, IP i IW z partnerami, której celem jest sprawne i efektywne wdrażanie polityki spójności UE na jej wszystkich etapach, tj. programowania,

wdrażania, monitorowania i ewaluacji;

partnerzy – partnerzy, o których mowa w art. 8 rozporządzenia ogólnego, niebędący instytucjami państwa członkowskiego, IZ, IP i IW;

programy na lata 2021-2027 – krajowe i regionalne programy oraz programy Interreg, służące realizacji UP w zakresie polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2021-2027, współfinansowane z funduszy polityki spójności, tj. funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, o których mowa w art. 2 pkt 5 – 7 ustawy wdrożeniowej;

rozporządzenie ogólne – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159, z późn. zm.);

rozporządzenie w sprawie EFS+ – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 21, z późn. zm.);

Umowa Partnerstwa – Umowa Partnerstwa, o której mowa w art. 10 ust. 1 rozporządzenia ogólnego;

ustawa o działalności pożytku publicznego – ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.);

ustawa o organizacjach pracodawców – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. z 2022 r. poz. 97);

ustawa o promocji zatrudnienia – ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690, z późn. zm.);

ustawa o Radzie Dialogu Społecznego – ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie

Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2232, z późn. zm.);

ustawa o związkach zawodowych – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 854);

ustawa wdrożeniowa – ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. poz. 1079);

wytyczne dotyczące komitetów monitorujących – Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027.

Rozdział 1. Cel i zakres wytycznych

- 1) Wytyczne są skierowane do instytucji uczestniczących w realizacji programów na lata 2021-2027.
- 2) Celem wytycznych jest zapewnienie jednolitego sposobu realizacji zasady partnerstwa zgodnie z prawem UE i skutecznego zaangażowania partnerów w programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluację funduszy polityki spójności UE.
- 3) Wytyczne stosuje się w okresie realizacji programów na lata 2021-2027.
- 4) Wytyczne mają zastosowanie do programów Interreg 2021-2027 zarządzanych przez Rzeczpospolitą Polską, z zastrzeżeniem, że działania podejmowane w ramach tych programów, wymagające zaangażowania finansowego, mają ograniczony zasięg i skalę ze względu na ograniczony budżet tych programów. Dotyczy to w szczególności działań, o których mowa w Podrozdziale 7.5 pkt 1 lit. i.

Rozdział 2. Główne uwarunkowania prawne realizacji zasady partnerstwa

Wytyczne uwzględniają regulacje UE w zakresie współpracy z partnerami, określone w rozporządzeniu ogólnym, rozporządzeniu w sprawie EFS+ i kodeksie partnerstwa, a także regulacje krajowe zawarte w ustawie wdrożeniowej i pozostałych aktach prawnych określających wymogi w zakresie dialogu i współpracy z odpowiednimi podmiotami.

Podrozdział 2.1. Główne uwarunkowania prawne na poziomie unijnym

- 1) Najważniejsze przepisy określające ramy prawne dla realizacji zasady partnerstwa na poziomie unijnym to:
 - a) motyw 14 preambuły do **rozporządzenia ogólnego** – podkreśla kluczową rolę zasady partnerstwa we wdrażaniu funduszy unijnych, wagę podejścia opartego na wielopoziomowym zarządzaniu oraz obowiązek zapewnienia

udziału wszystkich grup partnerów. Odsyła do stosowania zapisów kodeksu partnerstwa,

b) art. 8 ust. 1 rozporządzenia ogólnego – do katalogu partnerów zalicza co najmniej:

- i) władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne,
- ii) partnerów gospodarczych i społecznych,
- iii) właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji,
- iv) w stosownych przypadkach, organizacje badawcze i uniwersytety,

c) art. 8 ust. 2 rozporządzenia ogólnego – zwraca uwagę, w ślad za motywem 14, że partnerstwo działa zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania i podejściem oddolnym. Państwo członkowskie angażuje partnerów w przygotowanie UP, a także w cały proces przygotowania, wdrażania i ewaluacji programów m.in. przez ich udział w KM. W tym kontekście, państwa członkowskie, w określonych przypadkach, przeznaczają odpowiedni odsetek zasobów z funduszy na budowanie zdolności administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,

d) art. 8 ust. 4 rozporządzenia ogólnego – akcentuje, że organizacja i wdrażanie partnerstwa powinny przebiegać zgodnie z kodeksem partnerstwa,

e) inne przepisy rozporządzenia ogólnego określające warunki realizacji zasady partnerstwa, w tym:

- i) art. 10 ust. 2 – wskazuje, że UP zostaje przygotowana zgodnie z kodeksem partnerstwa,
- ii) art. 21 ust. 1 – wskazuje, że państwa członkowskie przygotowują we współpracy z partnerami programy, które mają umożliwić wdrażanie funduszy w perspektywie 2021-2027,

- iii) art. 22 ust. 3 lit. h – zwraca uwagę, że każdy program powinien zawierać działania podejmowane w celu zaangażowania odpowiednich partnerów w przygotowanie programu oraz rolę tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu,
- iv) art. 36 ust. 1 Pomoc techniczna państw członkowskich – sygnalizuje, że z inicjatywy państwa członkowskiego fundusze mogą wspierać działania, które mogą dotyczyć poprzednich i kolejnych okresów programowania, niezbędne do skutecznego zarządzania tymi funduszami i ich skutecznego wykorzystania. Do tego rodzaju działań zaliczono m.in. budowanie zdolności partnerów, o których mowa w art. 8 tego rozporządzenia,
- v) art. 39 ust. 1 – zobowiązuje państwo członkowskie do zapewniania przy określaniu składu KM zrównoważonej reprezentacji odpowiednich instytucji państwa członkowskiego, IP oraz przedstawicieli partnerów, co winno być realizowane z zachowaniem zasady przejrzystości,
- f) motyw 28 preambuły do **rozporządzenia w sprawie EFS+** – podkreśla wagę współpracy między wszystkimi podmiotami na stosownych szczeblach terytorialnych a podmiotami społeczno-gospodarczymi w dążeniu do efektywnej i skutecznej realizacji działań wspieranych z EFS+. Wskazuje na potrzebę wspierania zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, takich jak: partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji,
- g) art. 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie EFS + – nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia znaczącego udziału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w realizacji polityk wspieranych z komponentu EFS+. W tym celu ust. 2 wprowadza konieczność alokowania co najmniej 0,25% zasobów z komponentu EFS+ na budowanie zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym w formie szkoleń, działań służących tworzeniu sieci kontaktów i wzmocniania dialogu społecznego, a także na działania podejmowane wspólnie przez partnerów społecznych,

- h) **Kodeks partnerstwa** – przedstawia standardy realizacji zasady partnerstwa i wskazuje państwom członkowskim ogólne podstawy wdrażania tej zasady. Postanowienia kodeksu partnerstwa odzwierciedlają postanowienia niniejszych Wytycznych oraz Wytycznych dotyczących komitetów monitorujących.

Podrozdział 2.2. Główne uwarunkowania prawne na poziomie krajowym

- 1) Najważniejsze przepisy określające ramy prawne dla realizacji zasady partnerstwa na poziomie krajowym to:
- a) **ustawa wdrożeniowa:**
- i) wskazuje w art. 15-19, że realizacja programu podlega monitorowaniu przez KM, o którym mowa w art. 38 rozporządzenia ogólnego, oraz określa wymogi w zakresie sposobu powoływania, składu i zadań komitetu, z wyłączeniem programów Interreg,
 - ii) reguluje w art. 34 ust. 15 pkt 6 i art. 36 ust. 8 pkt 4 uczestnictwo partnerów społecznych i gospodarczych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego w przygotowaniu i wdrażaniu strategii w ramach ZIT oraz IIT. W przypadku ZIT uczestnictwo to jest zapewnione przez gremium doradcze umocowane w sposób właściwy dla formy prawnej partnerstwa Związku ZIT. Gremium to składa się z wszystkich ww. partnerów i organizacji właściwych dla obszaru realizacji ZIT,
- b) **ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej** (Dz. U. z 2021 r. poz. 1893, z późn. zm.) – stanowi w art. 38 ust. 1, że w celu realizacji swoich zadań minister kierujący określonym działem współdziała, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach oraz w zakresie wynikającym z potrzeb danego działu, z innymi członkami Rady Ministrów oraz innymi organami administracji rządowej i państwowymi jednostkami organizacyjnymi, organami samorządu terytorialnego, jak również z organami samorządu gospodarczego, zawodowego, związków zawodowych i organizacji pracodawców oraz innych organizacji społecznych i przedstawicielstw środowisk zawodowych i twórczych,

c) **Regulamin pracy Rady Ministrów** przyjęty uchwałą Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. (M.P. z 2022 r. poz. 348) – stanowi w § 38 ust. 2, że w przypadkach określonych w odrębnych przepisach projekt dokumentu rządowego przekazuje się do zaopiniowania podmiotom wskazanym w tych przepisach, w szczególności projekt, którego przepisy dotyczą problematyki objętej zakresem działania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, kościołów, partnerów społecznych lub innych podmiotów, przekazuje się do zaopiniowania właściwej komisji wspólnej,

d) **ustawa o organizacjach pracodawców:**

i) art. 16 ust. 1 – stanowi, że organizacja pracodawców, reprezentatywna w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, ma prawo opiniowania założeń i projektów aktów prawnych w zakresie praw i interesów związków pracodawców,

ii) art. 16¹ ust. 1 – wskazuje, że organizacja pracodawców, reprezentatywna w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, ma prawo opiniowania dokumentów konsultacyjnych UE, w szczególności białych ksiąg, zielonych ksiąg i komunikatów, oraz projektów aktów prawnych UE w zakresie objętym zadaniami związków pracodawców,

e) **ustawa o związkach zawodowych:**

i) art. 19 ust. 1 – wskazuje, że organizacja związkowa, reprezentatywna w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, ma prawo opiniowania założeń i projektów aktów prawnych w zakresie objętym zadaniami związków zawodowych,

ii) art. 19¹ ust. 1 – stanowi, że organizacja związkowa, reprezentatywna w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, ma prawo opiniowania dokumentów konsultacyjnych UE, w szczególności białych ksiąg, zielonych ksiąg i komunikatów, oraz projektów aktów prawnych UE w zakresie spraw objętych zadaniami związków zawodowych,

f) **ustawa o Radzie Dialogu Społecznego:**

i) art. 23 ust. 2 – określa kryteria, które pozwalają uznać organizacje związkowe za reprezentatywne (z uwzględnieniem zrzeszania określonej

liczby członków będących pracownikami oraz działalności w określonych podmiotach działalności gospodarki narodowej),

- ii) art. 24 ust. 2 – określa kryteria, które pozwalają uznać organizacje pracodawców za reprezentatywne (z uwzględnieniem wymogu zrzeszania pracodawców zatrudniających określoną liczbę pracowników i prowadzących podstawowy rodzaj działalności gospodarczej w co najmniej połowie sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności, o której mowa w przepisach o statystyce publicznej oraz posiadania wśród członków regionalnych organizacji pracodawców o charakterze ponadbranżowym, mających siedziby w co najmniej połowie województw),

g) ustawa o działalności pożytku publicznego:

- i) art. 5 ust. 1 – stanowi, że organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4 tej ustawy we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 tej ustawy¹, prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów,

¹ Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- a) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- b) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- c) spółdzielnie socjalne,
- d) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1468, 1495 i 2251), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

- ii) art. 5 ust. 2 pkt 3 i pkt 4 – stanowi, że współpraca w sferze zadań publicznych odbywa się w szczególności w formach:
- konsultowania z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
 - konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego,
- iii) art. 5 ust. 5 – wskazuje, że organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa, w drodze uchwały, szczegółowy sposób konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- h) **ustawa o promocji zatrudnienia**, w tym:
- i) rozdział 4 Publiczne służby zatrudnienia – określa m.in. zadania samorządów w zakresie polityki rynku pracy oraz
 - ii) rozdział 8 Dialog społeczny i partnerstwo na rynku pracy – dotyczy m.in. realizacji polityki rynku pracy przez władze publiczne w oparciu o dialog i współpracę z partnerami społecznymi.

Rozdział 3. Partnerstwo i realizacja zasady partnerstwa

- 1) Celem partnerstwa jest poprawa efektywności i skuteczności wdrażania funduszy polityki spójności UE na lata 2021-2027. Wszyscy uczestnicy tego procesu wzajemnie się uzupełniają, a dzięki współpracy powstaje efekt synergii i wartość dodana, niemożliwa do osiągnięcia w przypadku działań podejmowanych indywidualnie. Partnerstwo stanowi integralny element procesu budowy kultury dialogu społecznego i partycypacji społecznej oraz podlega stałej ewolucji i adaptacji do potrzeb wszystkich jego uczestników.

- 2) Realizacja zasady partnerstwa oznacza nawiązanie stałej i, w miarę możliwości oraz potrzeb, sformalizowanej współpracy między instytucjami uczestniczącymi w realizacji programów na lata 2021-2027 a partnerami, przybierającej różne formy dostosowane do zakresu podmiotowego i przedmiotowego tej współpracy. Zakres przedmiotowy współpracy oraz konfiguracja zaangażowanych w nią podmiotów są uwarunkowane przede wszystkim:
 - a) zakresem wsparcia przewidzianego w ramach poszczególnych programów oraz
 - b) specyfiką każdej z grup partnerów, z uwagi na różne uregulowania prawne dotyczące ich statusu oraz potencjał, jaki wnoszą do procesu realizacji polityki spójności UE, szczególnie w zakresie wiedzy i doświadczenia dotyczących obszarów i grup wspieranych ze środków funduszy polityki spójności UE.
- 3) Udział partnerów w ramach realizacji zasady partnerstwa powinien być uwzględniony na wszystkich etapach realizacji polityki spójności UE. Udział ten oznacza wsparcie instytucji na etapie programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programów na lata 2021-2027, w szczególności poprzez:
 - a) opiniowanie projektów programów i zmian w przyjętych programach,
 - b) opiniowanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach KM,
 - c) uczestnictwo w pracach KM,
 - d) uczestnictwo w procesie ewaluacji polityki spójności, w tym przynajmniej w zakresie wynikającym z obowiązków KM.
- 4) Wypełniając założenia zasady partnerstwa instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 dążą do pełnego wykorzystania potencjału partnerów. W tym celu ściśle z nimi współpracują przy identyfikacji działań, w które partnerzy będą zaangażowani i udzielają im, w określonych przypadkach, wsparcia z funduszy na budowanie ich zdolności administracyjnych. Budowaniu potencjału partnerów poświęcony został Rozdział 6 Wytucznych.

Rozdział 4. Wartość dodana i korzyści wynikające z realizacji zasady partnerstwa

- 1) Zasada partnerstwa jest jedną z podstawowych reguł, na których opiera się

programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja środków funduszy polityki spójności UE. Kontrola społeczna i udział partnerów wpływają pozytywnie na efektywność realizacji polityki spójności. Zwiększają także skuteczność procesu planowania strategicznego i wspierają proces przeprowadzania właściwej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej, niezbędnej do tworzenia odpowiednich narzędzi służących realizacji celów.

- 2) Zaangażowanie partnerów na różnych płaszczyznach sprzyja efektywnemu wykorzystaniu środków funduszy polityki spójności UE w sposób zapewniający inteligentny, zrównoważony rozwój, sprzyjający włączeniu społecznemu. W tym celu rozwiązania stosowane w ramach procesów realizacji programów powinny uwzględniać uczestnictwo partnerów właściwych tematycznie dla obszarów wsparcia oferowanego w ramach danego programu i dla kwestii horyzontalnych.
- 3) Wartość dodana z angażowania partnerów na wszystkich etapach zarządzania środkami funduszy polityki spójności UE wynika z wkładu partnerów, ich zdolności do podnoszenia efektywności podejmowanych działań, a także znajomości specyfiki obszarów tematycznych poszczególnych programów i problemów wnioskodawców oraz uczestników i uczestniczek projektów. Pozwala to partnerom na bardziej precyzyjne definiowanie celów do osiągnięcia poprzez realizację programów. Umożliwia również szybszą identyfikację barier we wdrażaniu polityk publicznych i daje możliwość trafnej diagnozy problemów.
- 4) Inną korzyścią wynikającą z partnerstwa są szerokie możliwości upowszechniania rozwiązań o charakterze innowacyjnym. Wymiana doświadczeń, mobilizacja partnerskich sieci lokalnych, krajowych i międzynarodowych, a także wykorzystanie potencjału innowacyjnego ułatwiają upowszechnianie najlepszych praktyk.
- 5) Partnerstwo pozwala również wzmocnić koordynację realizowanych polityk publicznych poprzez angażowanie partnerów w proces podejmowania decyzji na wielu poziomach. Realizacja zasady partnerstwa, dzięki uwzględnianiu punktu widzenia partnerów i angażowaniu ich w określone zadania, spowoduje wzmocnienie procesu legitymizacji podejmowanych decyzji.
- 6) Ponadto partnerstwo:
 - a) zwiększa jakość współpracy między instytucjami uczestniczącymi w realizacji

programów na lata 2021-2027 a partnerami, co powoduje wyższą jakość opracowywanych dokumentów programowych i mniejszą liczbę problemów pojawiających się na etapie ich wdrażania,

- b) zwiększa sprawność działania instytucji uczestniczących w realizacji programów na lata 2021-2027 na wszystkich szczeblach (lokalnym, regionalnym i krajowym),
 - c) wpływa korzystnie na koordynację działań i współpracę między instytucjami uczestniczącymi w realizacji programów na lata 2021-2027 m.in. poprzez regularną wymianę doświadczeń oraz dzielenie się dobrymi praktykami,
 - d) gwarantuje większy stopień przejrzystości procesu podejmowania decyzji (wydłużenie procesu decyzyjnego zostaje zrekompensowane przez wyższą adekwatność osiągniętych efektów do potrzeb),
 - e) prowadzi do uproszczenia procedur administracyjnych i zmniejszenia obciążeń administracyjnych, co może przyczynić się do obniżenia kosztów funkcjonowania instytucji uczestniczących w realizacji programów na lata 2021-2027,
 - f) pozwala na uzyskanie za pośrednictwem partnerów informacji o skutkach działań prowadzonych przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 lub wprowadzanych przez nie zmian,
 - g) umożliwia utworzenie w ramach danego programu platformy wymiany doświadczeń, kontaktów i najlepszych rozwiązań.
- 7) Perspektywa finansowa 2021-2027 oraz unijne wymagania dotyczące realizacji zasady partnerstwa we wdrażaniu funduszy polityki spójności UE to kolejny etap budowania realnego, opartego na wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu oraz – w miarę potrzeb i możliwości – sformalizowanego partnerstwa przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 i partnerów. Znaczącą rolę dla określania kierunków usprawniania realizacji zasady partnerstwa odgrywa Komitet ds. Umowy Partnerstwa powołany w celu zapewnienia koordynacji i monitorowania realizacji UP, aby wdrażanie Funduszy Europejskich w Polsce wypełniało cele założone dla polityki spójności UE. Ponadto istotną rolę odgrywa Podkomitet ds. rozwoju partnerstwa powołany w ramach Komitetu ds. Umowy Partnerstwa, którego jednym z głównych zadań jest monitorowanie realizacji

zasady partnerstwa.

- 8) Badania ewaluacyjne dotyczące perspektywy finansowej 2014-2020 i poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013² wskazują na istnienie znaczących korzyści związanych ze stosowaniem zasady partnerstwa w zarządzaniu środkami funduszy polityki spójności UE, jednak jej realizacja w praktyce wymaga spełnienia kilku podstawowych warunków. Pod uwagę trzeba brać przede wszystkim konieczność porozumienia się wszystkich interesariuszy co do istoty zasady partnerstwa, odpowiedniego doboru form jej realizacji w zależności od założonych celów partnerstwa, opracowania przejrzystych procedur pozwalających na efektywne zarządzanie dostępnymi środkami oraz wzmocnienia potencjału partnerów w taki sposób, by możliwe było osiągnięcie oczekiwanych korzyści wynikających z ich udziału.
- 9) W celu wzmocnienia współpracy z partnerami w perspektywie finansowej 2021-2027 zalecane jest dalsze wzmacnianie działań ukierunkowanych na budowanie potencjału partnerów, zapewnienie odpowiedniej, zrównoważonej reprezentacji partnerów w składach KM, wsparcie funkcjonowania odpowiednich struktur koordynacyjnych i sieciujących partnerstwo, usprawnienie przepływu informacji i prowadzenie szerszych konsultacji z partnerami, umożliwiających wymianę zdań i uzgadnianie stanowisk. Wskazane jest również szersze włączanie partnerów w działania na rzecz beneficjentów, tak aby zapewnić podaż

² Patrz np.: Badanie przeprowadzone na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pt. „Ewaluacja realizacji zasady partnerstwa w ramach perspektywy 2014-2020”, badanie na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pt. „Ewaluacja w zakresie identyfikacji dobrych praktyk w realizacji zasady partnerstwa w ramach perspektywy 2014-2020 w wybranych krajach członkowskich UE”, Evaluation of the capacity of the ESF delivery systems to attract and support OP target groups, Final Report, Evaluation for the European Commission, Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 8 marca 2011 r., dokument dostępny pod adresem: <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=3&langId=pl&keywords=&langSel=fr&pubType=512> oraz raport końcowy z badania ewaluacyjnego pt. “Ocena realizacji zasady partnerstwa w ramach SPO RZL i PO KL”, Warszawa, 17 marca 2009 r., dokument dostępny pod adresem: https://www.power.gov.pl/media/93190/Zasada_Partnerstwa_raport_koncowy.pdf

dobrych jakościowo projektów realizujących cele zapisane w dokumentach strategicznych.

Rozdział 5. Środowisko partnerów

Podrozdział 5.1. Kategorie partnerów

- 1) W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zasady partnerstwa niezbędne jest wskazanie katalogu partnerów, o których mowa w art. 8 rozporządzenia ogólnego, uczestniczących w procesie realizacji tej zasady oraz identyfikacja ich kluczowych obszarów zainteresowania.
 - a) Jako **władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne**, należy rozumieć w szczególności:
 - i) na poziomie kraju przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego w rozumieniu ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz. U. poz. 759),
 - ii) na poziomie regionalnym, lokalnym i miejskim:
 - wójta, burmistrza lub prezydenta miasta w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, z późn. zm.) na poziomie gminy,
 - zarząd powiatu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 528, z późn. zm.) na poziomie powiatu,
 - zarząd województwa w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547, z późn. zm.) na poziomie województwa,
 - przedstawicieli stowarzyszeń, porozumień oraz związków komunalnych i metropolitalnych reprezentujących jednostki samorządu terytorialnego,
 - iii) przedstawicieli krajowych instytucji szkolnictwa wyższego, którymi mogą być m.in. reprezentanci: Rady Głównej Instytutów Badawczych, Polskiej

Akademii Nauk, Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich,

iv) przedstawicieli regionalnych instytucji szkolnictwa wyższego, którymi mogą być m.in. reprezentanci wojewódzkich rad rektorów – w szczególności w przypadku regionalnych programów na lata 2021-2027,

v) inne instytucje publiczne odpowiedzialne za stosowanie zasad horyzontalnych, o których mowa w art. 9 rozporządzenia ogólnego, zgodnie z zakresem danego programu; podmioty odpowiedzialne za ochronę przyrody na szczeblu krajowym i regionalnym,

vi) inne podmioty zorganizowane na szczeblu krajowym, regionalnym, subregionalnym lub lokalnym oraz Związki ZIT i podmioty wdrażające IIT i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) w ramach danego programu,

b) **Jako partnerów społecznych i gospodarczych** należy rozumieć w szczególności:

i) organizacje pracodawców i pracowników działające na podstawie jednej z następujących ustaw: ustawy o organizacjach pracodawców, ustawy o związkach zawodowych, ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. z 2020, poz. 2159), w tym w szczególności:

- reprezentatywne organizacje pracodawców i reprezentatywne organizacje związkowe w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego,

- branżowe, ponadbranżowe lub regionalne organizacje pracodawców oraz branżowe, ponadbranżowe lub regionalne organizacje związkowe zrzeszone odpowiednio w reprezentatywnych organizacjach pracodawców i w reprezentatywnych organizacjach związkowych w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego,

ii) izby gospodarcze w rozumieniu ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 579) oraz ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 183),

iii) instytucje otoczenia biznesu, w tym:

- ośrodki innowacji (centra transferu technologii, akademickie inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne i ośrodki przedsiębiorczości, parki technologiczne, naukowe, badawcze, przemysłowo-technologiczne, techno-parki, centra innowacji, Green Innovation Hubs, Digital Innovation Hubs, European Digital Innovation Hubs),
- ośrodki przedsiębiorczości (ośrodki szkoleniowo-doradcze, preinkubatory, inkubatory przedsiębiorczości),
- pozabankowe instytucje finansowe (lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych),
- organizacje badawcze w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej,

c) **Jako właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie,** nie wymienione w lit. a, b oraz d, należy rozumieć w szczególności:

- i) podmioty działające na rzecz ochrony środowiska,
- ii) organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, z późn. zm.) lub przedsiębiorstwami, instytutami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, będące osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z wyłączeniem partii politycznych, w tym europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne (w tym europejskich fundacji politycznych),
- iii) podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, równości kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

- iv) podmioty reprezentujące lokalne grupy działania,
 - v) organizacje środowiska naukowego i akademickiego w rozumieniu ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261),
- d) **Jako organizacje badawcze i uniwersytety** należy rozumieć w szczególności:
- i) jednostki naukowe, czyli uczelnie, instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze, Centrum Łukasiewicz, instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz, Polską Akademię Umiejętności, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki,
 - ii) uczelnie o charakterze nietechnicznym.
- 2) Zalecane jest, aby dany podmiot/osoba reprezentował/a w danym gremium wyłącznie jeden sektor.

Podrozdział 5.2. Reprezentatywność partnerów

- 1) W celu zapewnienia skutecznej realizacji zasady partnerstwa instytucje uczestniczące w realizacji polityki spójności UE angażują w szczególności partnerów najbardziej reprezentatywnych dla danego środowiska, adekwatnie do zakresu przedmiotowego danego programu lub priorytetu programu lub obszaru tematycznego danego gremium.
- 2) Partnerzy, o których mowa w pkt 1, są wybierani do poszczególnych gremiów w oparciu o jasno określone kryteria uwzględniające specyfikę danego gremium, w szczególności w oparciu o:
 - a) obowiązujące przepisy prawa definiujące reprezentatywność w odniesieniu do danych środowisk partnerów (np. art. 23 ust. 2 i art. 24 ust. 2 ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, o których mowa w podrozdziale 2.2 pkt 1 lit. f tiret i oraz ii),
 - b) liczbę podmiotów zrzeszonych lub współpracujących w przypadku partnerów, których reprezentatywność nie została uregulowana w powszechnie obowiązujących przepisach prawa,
 - c) zadania, które realizuje dany podmiot (cele statutowe i ustawowe)

i ich zgodność z zadaniami przypisanymi partnerom w ramach danego programu oraz przedmiot działalności tego podmiotu i jego zgodność z zakresem interwencji funduszy polityki spójności UE na poziomie danego programu lub priorytetu danego programu,

d) dotychczasową aktywność podmiotu w procesie realizacji polityki spójności UE, w tym przede wszystkim udział w konsultacjach społecznych lub procesie opiniowania m.in. poprzez prezentowanie w imieniu określonego środowiska opinii i stanowisk,

z zastrzeżeniem pkt 3.

- 3) Partnerzy wchodzący w skład KM są wybierani zgodnie z zasadami określonymi w przepisach ustawy wdrożeniowej oraz Wytycznych dotyczących komitetów monitorujących. Przykładowo wybór organizacji pozarządowych do składu KM odbywa się w drodze postępowania prowadzonego w sposób przejrzysty przez Radę Działalności Pożytku Publicznego – w przypadku programów krajowych lub Wojewódzkie Rady Działalności Pożytku Publicznego – w przypadku programów regionalnych. IZ danym programem wskazuje jedynie rodzaj i liczbę organizacji, które powinny zostać wyłonione do składu KM.
- 4) Zgodnie z art. 3 ust. 2 kodeksu partnerstwa, jeżeli partnerzy ustanawiają organizację łączącą ich interesy w celu ułatwienia ich uczestnictwa w partnerstwie (organizację patronacką), mogą nominować jednego przedstawiciela, który będzie przedstawiać poglądy organizacji patronackiej w ramach partnerstwa nawiązywanego między instytucjami uczestniczącymi w realizacji programów na lata 2021-2027 a partnerami.
- 5) W przypadku programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w realizację zasady partnerstwa mogą być angażowane w szczególności następujące podmioty:
 - a) władze regionalne, lokalne i miejskie, w tym w szczególności jednostki samorządu terytorialnego realizujące ZIT, RLKS lub IIT oraz inne instytucje publiczne,
 - b) partnerzy społeczni i gospodarczy,

- c) organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym te, które posiadają specjalistyczną wiedzę w zakresie zagadnień horyzontalnych, takich jak ochrona środowiska, prawa podstawowe, równość kobiet i mężczyzn oraz równość szans i niedyskryminacja, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami,
 - d) przedstawiciele instytucji szkolnictwa wyższego,
 - e) organizacje środowiska naukowego i akademickiego,
 - f) instytucje otoczenia biznesu w zakresie obszarów, które wspierają środki danego funduszu,
 - g) lokalne grupy działania.
- 6) W przypadku programów współfinansowanych z EFS+ w realizację zasady partnerstwa mogą być zaangażowane podmioty, o których mowa w pkt 5, a ponadto organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które posiadają specjalistyczną wiedzę w zakresie zagadnień horyzontalnych, takich jak włączenie społeczne oraz wiedzę na temat grup docelowych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji.
- 7) W przypadku programów współfinansowanych z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w realizację zasady partnerstwa mogą być zaangażowane w stosownych przypadkach również Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Fundusz Inwestycyjny.
- 8) W przypadku programów wielofunduszowych w realizację zasady partnerstwa mogą być w szczególności zaangażowane instytucje, organizacje i grupy, które mają znaczenie dla poszczególnych funduszy, o których mowa w pkt 5 i 6.

Podrozdział 5.3. Przegląd struktur dialogu społecznego i obywatelskiego

Realizując zasadę partnerstwa w programowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programów instytucje uwzględniają – w zależności od obszaru tematycznego współpracy – możliwość zaangażowania partnerów biorących udział w istniejących strukturach dialogu społecznego i obywatelskiego, w tym tych funkcjonujących w oparciu o odrębną podstawę prawną. Należą do nich

w szczególności:

1) Struktury dialogu społecznego:

- a) **Rada Dialogu Społecznego**, działająca na poziomie krajowym oraz wojewódzkie rady dialogu społecznego, działające na poziomie województw, na podstawie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, w tym zespoły problemowe funkcjonujące w ramach Rady Dialogu Społecznego,
- b) **Rada Rynku Pracy oraz wojewódzkie i powiatowe rady rynku pracy**, działające na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia odpowiednio na poziomie kraju oraz województwa i powiatu jako ciała opiniodawczo-doradcze ministra właściwego do spraw pracy w sprawach polityki rynku pracy, marszałka województwa i starosty.

2) Struktury dialogu obywatelskiego:

- a) **Rada Działalności Pożytku Publicznego**, działająca na poziomie krajowym jako organ opiniodawczo-doradczy Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego oraz **wojewódzkie, powiatowe i gminne Rady Działalności Pożytku Publicznego**, działające odpowiednio na poziomie województwa, powiatu i gminy jako organ konsultacyjny i opiniodawczy marszałka, starosty i wójta na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego,
- b) **Państwowa Rada Ochrony Przyrody, regionalna rada ochrony przyrody, rada naukowa parku narodowego i rada parku krajobrazowego lub rada zespołu parków krajobrazowych** działające na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916) na poziomie krajowym i regionalnym, jako organy opiniodawczo-doradcze, działające odpowiednio przy ministrze właściwym do spraw środowiska, regionalnym dyrektorze ochrony środowiska, dyrektorze parku narodowego, dyrektorze parku krajobrazowego lub dyrektorze zespołu parków krajobrazowych,
- c) **Stała konferencja ds. Europejskich Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych**,
- d) **działające na poziomie wojewódzkim federacje organizacji**

pozarządowych,

- e) **patronackie organizacje reprezentujące środowisko akademickie i naukowe,**
- f) **patronackie organizacje reprezentujące instytucje otoczenia biznesu,**
- g) **lokalne grupy działania,**
- h) **zespoły regionalne dla inicjatyw regionów górniczych.**

3) Wykorzystanie przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 istniejących struktur dialogu społecznego i obywatelskiego może polegać w szczególności na:

- a) przekazywaniu informacji o stanie wdrażania wsparcia ze środków funduszy spójności UE w obszarach leżących w zakresie zainteresowania tych struktur oraz systematycznej wymianie informacji na temat przebiegu interwencji publicznej w wybranych obszarach, w tym zwłaszcza dotyczących osiągniętych rezultatów i oceny wsparcia,
- b) konsultowaniu lub zasięgnięciu opinii w sprawie wyboru do współpracy partnerskiej najbardziej reprezentatywnych dla danych środowisk partnerów,
- c) zapraszaniu do udziału w konsultacjach lub procesie opiniowania wszelkich kwestii związanych z realizacją danego programu w obszarach leżących w zakresie zainteresowania tych struktur,
- d) zapraszaniu do udziału w działaniach informacyjnych prowadzonych w obszarach wspieranych ze środków funduszy spójności UE, leżących w zakresie zainteresowania tych struktur.

Rozdział 6. Budowanie potencjału partnerów

- 1) Jakość partnerstwa i osiągnięcie oczekiwanej wartości dodanej z realizacji zasady partnerstwa zależy od poziomu wiedzy, umiejętności i doświadczenia partnerów oraz ich zaplecza eksperckiego. Z tego względu IZ – w zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz możliwości – powinny podejmować działania umożliwiające rozwój potencjału partnerów.
- 2) Środki na wsparcie potencjału partnerów są zapewniane w ramach PT programów na lata 2021-2027 oraz PT FE. W celu eliminacji ryzyka podwójnego

finansowania i racjonalizacji wsparcia dla partnerów właściwa instytucja zapewnia, że wydatki ponoszone na wsparcie oferowane w ramach PT programu nie dublują się z wydatkami dotyczącymi wsparcia w ramach PT FE.

- 3) Wsparcie potencjału partnerów ma na celu zapewnienie efektywnego angażowania tych podmiotów w proces przygotowania, wdrażania i ewaluacji programów i może w szczególności przybrać następujące formy:
 - a) wsparcie szkoleniowe,
 - b) organizacja warsztatów,
 - c) finansowanie działań służących tworzeniu sieci kontaktów, wymiany doświadczeń,
 - d) finansowanie struktur koordynacyjnych i sieciowych,
 - e) finansowanie przygotowania ekspertyz, analiz, konsultacji ze środowiskiem,
 - f) wkład w koszty udziału w spotkaniach, w tym udziału w posiedzeniach KM.
- 4) Udzielenie przez IZ danym programem wsparcia na budowanie potencjału partnerów poprzedza analiza konieczności skorzystania przez partnerów ze środków pomocy technicznej w ramach programu. W celu dokonania takiej analizy IZ powinny w ścisłej współpracy z partnerami, w sposób cykliczny, przeprowadzać badanie potrzeb partnerów w tym zakresie. Pierwsza diagnoza potrzeb partnerów powinna zostać przeprowadzona na jak najwcześniejszym etapie współpracy, nie później niż po pierwszym posiedzeniu KM.
- 5) Wyniki analizy, o której mowa w pkt 4 powinny zostać przedstawione na spotkaniu właściwego KM. W uzasadnionych przypadkach IZ może odstąpić od przedstawiania analizy KM. W takim przypadku informuje członków KM o sposobie komunikacji odnośnie korzystania ze wsparcia na rzecz wzmocnienia zdolności instytucjonalnych partnerów.
- 6) Działania ukierunkowane na podnoszenie potencjału partnerów są finansowane także ze środków EFS+. W perspektywie 2021-2027 istnieje obowiązek przeznaczenia co najmniej 0,25% alokacji EFS+ dla Polski na wsparcie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego biorących udział w realizacji polityk finansowanych z EFS+. Wsparcie to może być realizowane w programie krajowym Fundusze Europejskie dla Rozwoju

Spółecznego 2021-2027 oraz w programach regionalnych i musi pozostawać w związku z zaangażowaniem i wkładem partnerów w realizację celów szczegółowych EFS+. W szczególności może ono przyjąć formę szkoleń, działań służących tworzeniu sieci kontaktów i wzmocnienia dialogu społecznego, a także działań podejmowanych wspólnie przez partnerów.

Rozdział 7. Sposoby angażowania partnerów na poszczególnych etapach realizacji polityki spójności UE

- 1) Udział partnerów w realizacji określonych działań w ramach wdrażania polityki spójności UE jest oparty na następujących przejrzystych, stosowanych przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027, kryteriach:
 - a) **trafność (kompetencje)**: działalność lub obszar zainteresowań partnerów są powiązane z obszarem problemowym, w którym jest realizowana zasada partnerstwa, a partnerzy posiadają potencjał pozwalający na aktywne uczestnictwo w prowadzonych pracach,
 - b) **optymalność**: zasady określone przez instytucje uczestniczące w realizacji danego programu na lata 2021-2027 pozwalają na osiągnięcie optymalnej reprezentacji właściwych partnerów w ramach tego programu, aby ich głos był widoczny w procesie podejmowania decyzji. Zasady te są zgodne z zapisami ustawy wdrożeniowej oraz Wytucznych dotyczących komitetów monitorujących,
 - c) **zakres działania**: realizując zasadę partnerstwa uwzględnia się wagę głosu poszczególnych właściwych partnerów w zależności od tego, czy reprezentują oni szersze interesy (np. całego środowiska danej kategorii partnerów), czy też swoje partykularne interesy,
 - d) **poufność**: o konieczności zachowania poufności danej informacji przekazywanej partnerom decyduje dysponent tej informacji, biorąc pod uwagę, czy jej ujawnienie mogłoby przynieść szkodę. Instytucje uczestniczące w realizacji programów zapewniają, aby partnerzy zaangażowani w przygotowanie naborów wniosków, sprawozdań z postępów oraz w monitorowanie i ewaluację programów byli świadomi swoich obowiązków związanych m.in. z ochroną danych i poufnością,

- e) **bezstronność**: umożliwienie podejmowania decyzji w sposób neutralny, na podstawie obiektywnych kryteriów, a nie partykularnych przekonań, uprzedzeń czy preferencji, bez faworyzowania którejkolwiek ze stron i przy zapewnieniu braku ingerencji osób trzecich,
 - f) **efektywność**: działanie w sposób możliwie najskuteczniejszy, przy optymalnym wykorzystaniu dostępnych zasobów czasu, środków finansowych, wiedzy i kapitału ludzkiego dla osiągnięcia oczekiwanych celów,
 - g) **prawo do uczestnictwa**: zapewnienie udziału właściwych partnerów we wszystkich etapach: programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji danego programu,
 - h) **prawo do uzyskiwania odpowiedzi**: zapewnienie funkcjonowania skutecznych kanałów komunikacji³ do zgłaszania przez partnerów pytań, postulatów lub propozycji oraz uzyskiwania informacji zwrotnych wraz z uzasadnieniem stanowiska instytucji uczestniczących w realizacji programów na lata 2021-2027.
- 2) W zależności od etapu zarządzania wsparciem z funduszy polityki spójności UE w ramach programu (programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja) angażowanie właściwych partnerów w prace może mieć różny zakres przedmiotowy i przybierać różne formy, w szczególności takie jak:
- a) wymiana pisemnych stanowisk, w tym w formie elektronicznej na uprzednio uzgodnione adresy poczty elektronicznej tworzące bazę kontaktów,
 - b) spotkania, w tym np. spotkania grup roboczych powołanych do współpracy w określonych obszarach oraz spotkania konsultacyjne,
 - c) konsultacje projektów dokumentów opracowywanych na potrzeby realizacji danego programu,

³ Poprzez skuteczne kanały komunikacji należy rozumieć przede wszystkim: dedykowane poszczególnym sekretariatom KM adresy email, numery telefonów, formularze kontaktowe zamieszczane na stronach poszczególnych programów lub formularze uwag zamieszczane na stronach poświęconych danemu wydarzeniu/ zagadnieniu.

- d) zasięgnięcie opinii partnerów w sprawie projektów dokumentów opracowywanych na potrzeby realizacji danego programu,
 - e) dyżury eksperckie prowadzone przez instytucje dla partnerów,
 - f) warsztaty,
 - g) seminaria,
 - h) konferencje,
 - i) sieci tematyczne,
 - j) debaty publiczne,
 - k) wysłuchania,
 - l) wysłuchania odwrócone,
 - m) wymiana informacji i doświadczeń za pośrednictwem systemów teleinformatycznych, w tym np. internetowych forów, platform współpracy oraz baz wiedzy.
- 3) Załącznik nr 1 do Wytycznych przedstawia możliwości wdrażania zasady partnerstwa na poszczególnych etapach realizacji polityki spójności UE, które omówiono również w kolejnych podrozdziałach niniejszego rozdziału Wytycznych.
- 4) Załącznik nr 2 do Wytycznych przedstawia przykłady dobrych praktyk w zakresie udziału partnerów w realizacji polityki spójności UE na poszczególnych etapach.

Podrozdział 7.1. Etap programowania

- 1) Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 zapewniają, aby właściwi partnerzy:
- a) brali udział w procesie tworzenia i aktualizacji programów przez uczestnictwo w konsultacjach poszczególnych wersji dokumentów przygotowanych przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 oraz
 - b) mogli inicjować i przygotowywać własne propozycje zapisów i przekazywać je instytucjom.
- 2) Z partnerami mogą być konsultowane w szczególności kwestie takie jak:
- a) identyfikacja i analiza potrzeb,

- b) definiowanie lub wybór obszarów tematycznych oraz powiązanych z nimi celów,
 - c) określanie alokacji środków na poszczególne obszary tematyczne,
 - d) definiowanie wskaźników określonych dla poszczególnych obszarów interwencji danego programu,
 - e) określanie zasad wdrażania polityk horyzontalnych, o których mowa w art. 9 rozporządzenia ogólnego.
- 3) W celu zapewnienia realizacji powyższych zadań IZ danym programem ustala odpowiednie zasady angażowania partnerów w prace nad tym programem i jego aktualizacjami.
- 4) Na etapie opracowywania dokumentów stanowiących podstawę systemu realizacji programów, o którym mowa w art. 6 ustawy wdrożeniowej, oraz ich aktualizacji instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027, bez uszczerbku dla art. 5 ust. 3 i 4 ustawy wdrożeniowej, dotyczącego opiniowania projektu wytycznych horyzontalnych mogą realizować zasadę partnerstwa przez:
- a) angażowanie partnerów wchodzących w skład KM w proces opracowywania i aktualizacji, w ślad za zatwierdzoną zmianą programu – dokumentów stanowiących podstawę systemu realizacji programu, o którym mowa w art. 6 ustawy wdrożeniowej, za wyjątkiem zmian o charakterze techniczno-redakcyjnym oraz
 - b) uwzględnianie zainicjowanych, przygotowanych i przekazanych tym instytucjom przez partnerów propozycji zapisów w dokumentach stanowiących podstawę systemu realizacji programu, o którym mowa w art. 6 ustawy wdrożeniowej.
- 5) Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027, konsultując dokumenty opracowywane na potrzeby realizacji danego programu, powinny brać pod uwagę siedem zasad konsultacji opracowanych w dawnym Ministerstwie

Administracji i Cyfryzacji⁴, do których należą: dobra wiara, powszechność, przejrzystość, responsywność, koordynacja, przewidywalność i poszanowanie interesu ogólnego.

Podrozdział 7.2. Etap wdrażania

- 1) Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 angażują partnerów w prace nad kryteriami wyboru projektów prowadzone w ramach KM.
- 2) Instytucje, o których mowa w pkt 1 mogą angażować partnerów w przygotowanie naborów wniosków o dofinansowanie, z uwzględnieniem odpowiednich postanowień zawartych w Wytycznych dotyczących wyboru projektów na lata 2021-2027 oraz o ile nie będzie to naruszało zasady poufności i zasady bezstronności, a także nie będzie powodowało nierównego traktowania partnerów oraz potencjalnych wnioskodawców.
- 3) Zgodnie z art. 13 kodeksu partnerstwa przy angażowaniu właściwych partnerów w przygotowanie naborów wniosków lub w ich ocenę instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 podejmują odpowiednie środki w celu uniknięcia ewentualnego konfliktu interesów.
- 4) Partnerzy mogą być angażowani w wybrane działania informacyjno-promocyjne, na warunkach określonych w Strategii komunikacji funduszy polityki spójności na lata 2021-2027 i wchodzących w jej skład strategii komunikacji krajowych programów, a także określonych w strategiach komunikacji regionalnych programów.

Podrozdział 7.3. Etap monitorowania

- 1) Udział partnerów w pracach KM ma szczególne znaczenie dla realizacji zasady partnerstwa przez instytucje uczestniczące w realizacji programów.
- 2) W zależności od obszarów wsparcia danego programu partnerzy biorą udział w pracach KM i ich grup roboczych w różnym charakterze:

⁴ Publikacja jest dostępna pod adresem: http://archiwum.mc.gov.pl/files/7_zasad_30-04.pdf

- a) członka,
 - b) zastępcy członka,
 - c) obserwatora,
 - d) osoby zaproszonej przez przewodniczącego KM lub grupy roboczej KM.
- 3) IZ angażuje partnerów w monitorowanie programu m.in. poprzez zapewnienie ich udziału w pracach KM i jego grupach roboczych, zgodnie z zasadami określonymi w Wytycznych dotyczących komitetów monitorujących.
- 4) Partnerzy są angażowani również w prace na rzecz poszczególnych programów w ramach gremiów działających poza strukturami KM, takich jak m.in. obszarowe grupy robocze, grupy sterujące, których forma, liczba oraz sposób powoływania zależą od potrzeb i specyfiki poszczególnych programów.

Podrozdział 7.4. Etap ewaluacji

- 1) Zgodnie z art. 44 ust. 5 i 6 rozporządzenia ogólnego plan ewaluacji sporządzany przez IZ lub państwo członkowskie dla jednego lub kilku programów przedstawiany jest KM, w tym partnerom wchodzącym w jego skład, nie później niż rok po decyzji zatwierdzającej program.
- 2) Zgodnie z art. 16 kodeksu partnerstwa IZ angażują właściwych partnerów w ewaluację programu w ramach KM oraz w stosownych przypadkach w ramach grup roboczych utworzonych do tego celu przez KM.
- 3) Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 mogą angażować partnerów w proces ewaluacji również przez zapewnienie im udziału w pracach innych gremiów biorących udział w procesie ewaluacji.
- 4) Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 – jeżeli jest to uzasadnione tematyką badań ewaluacyjnych – mogą konsultować z partnerami założenia tych badań, w tym kontekst badawczy, brzmienie pytań ewaluacyjnych oraz założenia metodologiczne lub zasięgać opinii partnerów w sprawie ww. założeń.
- 5) Udział partnerów w procesie ewaluacji odbywa się z poszanowaniem zasady poufności i bezstronności, aby nie dochodziło do sytuacji konfliktu interesów.

Podrozdział 7.5. Minimalny katalog działań instytucji zarządzających na rzecz realizacji zasady partnerstwa

- 1) IZ w ramach realizacji zasady partnerstwa w procesie wdrażania programów podejmuje co najmniej następujące działania:
 - a) Przekazywanie partnerom informacji o organizowanych z ich udziałem spotkaniach w czasie nie krótszym niż **7 dni kalendarzowych** przed datą spotkania (w szczególnych przypadkach dopuszczalne jest skrócenie tego terminu), z zastrzeżeniem terminów dotyczących przekazywania informacji na temat dat planowanych spotkań KM określonych w Wytycznych dotyczących komitetów monitorujących,
 - b) Przekazywanie partnerom (np. drogą elektroniczną) dokumentów w celu możliwości skonsultowania ich z reprezentowanym przez tych partnerów środowiskiem w terminie pozwalającym na przeprowadzenie przez partnerów tych konsultacji. Dokumenty będące przedmiotem obrad KM powinny być przekazywane partnerom na **co najmniej 10 dni roboczych** przed planowanym posiedzeniem,
 - c) Przekazywanie partnerom informacji o wynikach przeprowadzonych przez IZ konsultacji z partnerami w terminie **nie dłuższym niż 30 dni kalendarzowych** od dnia zakończenia tych konsultacji (w szczególnych przypadkach np. w przypadku zgłoszenia w ramach konsultacji znacznej liczby uwag jest dopuszczalne wydłużenie tego terminu),
 - d) Określenie składu KM z zachowaniem przejrzystości oraz określenie (m. in. w regulaminie KM) rozwiązań gwarantujących przejrzystość funkcjonowania KM, jego grup roboczych i innych gremiów, w których członkami są partnerzy,
 - e) Organizowanie z własnej inicjatywy lub na wniosek członków KM spotkań, warsztatów, grup roboczych poprzedzających posiedzenie KM, aby umożliwić przedyskutowanie i uzgodnienie stanowisk dotyczących materiałów, które będą prezentowane w trakcie danego posiedzenia KM,
 - f) Zapewnienie partnerom udziału w podejmowaniu decyzji (np. przez prawo do głosowania nad uchwałami przysługujące członkom KM i członkom grup roboczych powoływanych przy KM),

- g) Zapewnienie partnerom dostępu do informacji (np. przez przesyłanie tych informacji na podane przez partnerów adresy poczty elektronicznej), umożliwiającym podnoszenie ich kompetencji w celu poprawy realizacji zasady partnerstwa w ramach danego programu (przy czym wskazane jest, aby IZ, w ścisłej współpracy z partnerami, dokonała diagnozy potrzeb odnośnie zakresu informacji, które powinny być udostępniane partnerom),
- h) Udostępnianie partnerom ekspertyz, które zostały sfinansowane np. ze środków pomocy technicznej danego programu,
- i) Refundowanie kosztów związanych z udziałem członków KM i zastępców członków KM w pracach KM, na zasadach określonych w powszechnie obowiązujących przepisach prawa, Wytycznych dotyczących komitetów monitorujących oraz regulaminie właściwego KM⁵.

Rozdział 8. Monitoring i ocena realizacji zasady partnerstwa

- 1) Realizacja zasady partnerstwa podlega systematycznemu monitoringowi i ocenie przez Podkomitet ds. rozwoju partnerstwa funkcjonujący przy Komitecie ds. Umowy Partnerstwa, zwany dalej „podkomitetem”.
- 2) Przedmiot prac podkomitetu stanowi m.in. przygotowywanie rekomendacji w zakresie usprawniania istniejących mechanizmów stosowania zasady partnerstwa oraz prowadzenia konsultacji społecznych.
- 3) Jednocześnie podkomitet jest instytucją, która pełni wobec podmiotów, których zadaniem jest realizacja zasady partnerstwa – instytucji uczestniczących w realizacji polityki spójności UE, funkcję doradczą w tym zakresie.
- 4) Instytucja Koordynująca UP, IZ, IP oraz IW mogą zwracać się do podkomitetu z wnioskiem o konsultacje, a podkomitet może wydawać powyższym instytucjom rekomendacje.
- 5) Monitoring realizacji zasady partnerstwa na poziomie programu jest prowadzony

⁵ Z zastrzeżeniem Rozdziału 1 pkt 4 Wytycznych.

przez instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027. Instytucje angażują w proces monitoringu właściwych partnerów, zgodnie z zakresem ich działania i kompetencjami.

- 6) Ocena realizacji zasady partnerstwa na poziomie programu jest prowadzona przez IZ danym programem w porozumieniu i we współpracy z partnerami wchodzącymi w skład właściwego KM i powinna uwzględniać zróżnicowane perspektywy oraz potrzeby tych partnerów.
- 7) Informacje w zakresie wniosków z oceny, o której mowa w pkt 6, są przedstawiane właściwemu KM przez IZ danym programem.
- 8) Właściwy KM analizuje informacje, o których mowa w pkt 7 i może przedstawić IZ danym programem rekomendacje w zakresie realizacji zasady partnerstwa.

Załącznik nr 1 Główne możliwości realizacji zasady partnerstwa na poszczególnych etapach realizacji polityki spójności UE

Etap realizacji polityki spójności UE	Istota partnerstwa
<p>Programowanie (w tym aktualizacja dokumentów programowych)</p>	<p>Partnerstwo aktywnie prowadzone na wszystkich poziomach (krajowym, regionalnym i lokalnym), obejmujące szeroki zakres partnerów oraz instytucje dialogu społecznego i obywatelskiego, jak również szerokie konsultacje społeczne projektów programów i zmian zatwierdzonych programów, w tym – w zależności od specyfiki danego programu – wypracowywanie rozwiązań w zespołach.</p> <p>Instytucje uczestniczące w realizacji programów na lata 2021-2027 przez udział w pracach KM partnerów mogą zapewniać ich zaangażowanie w proces opracowywania dokumentów stanowiących podstawę systemu realizacji programów, o którym mowa w art. 6 ustawy wdrożeniowej, bez uszczerbku dla art. 5 ust. 3 i 4 ustawy.</p>
<p>Wdrażanie</p>	<p>Partnerstwo prowadzone na wszystkich poziomach, koncentrujące się na pracach nad kryteriami wyboru projektów prowadzonymi w ramach KM. Działanie to wymaga zróżnicowanego doboru partnerów w zależności od specyfiki programu i obszaru jego interwencji. Możliwość angażowania partnerów w przygotowywanie i przeprowadzanie naborów wniosków o dofinansowanie oraz w prace komisji oceny projektów w charakterze obserwatorów, a także w działania informacyjno-promocyjne.</p>
<p>Monitorowanie</p>	<p>Partnerstwo na poziomie krajowym i regionalnym w ramach KM, wymagające udziału reprezentatywnych i odpowiednich do zakresu wsparcia programu przedstawicieli partnerów oraz</p>

	<p>przedstawicieli KE.</p> <p>Partnerstwo na poziomie lokalnym, mające na celu efektywniejsze monitorowanie polityki spójności UE.</p>
Ewaluacja	<p>Partnerstwo na poziomie krajowym i regionalnym, w tym w ramach KM i grup roboczych KM oraz ewentualnie innych gremiów biorących udział w procesie ewaluacji.</p> <p>Partnerstwo na poziomie lokalnym, mające na celu efektywniejszą ewaluację polityki spójności UE.</p>

Załącznik nr 2 Przykłady dobrych praktyk realizacji zasady partnerstwa

- 1) Kierowanie przez IZ do konsultacji z partnerami wchodzącymi w skład KM regulaminu wyboru projektów z zastrzeżeniem, że działanie to nie może naruszać zasad poufności i bezstronności oraz powodować nierównego traktowania partnerów oraz potencjalnych wnioskodawców. Regulamin może być konsultowany np. w trakcie warsztatów, spotkań organizowanych w ramach prac KM grup roboczych lub za pośrednictwem poczty elektronicznej.
- 2) Powierzenie partnerom (organizacjom pozarządowym, partnerom społecznym i gospodarczym), np. w drodze dotacji celowych wdrażania działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do beneficjentów na warunkach określonych w Strategii komunikacji funduszy polityki spójności na lata 2021-2027 i wchodzących w jej skład strategii komunikacji programów krajowych oraz strategiach komunikacji programów regionalnych.
- 3) Wykorzystywanie dedykowanego danemu KM narzędzia (np. portalu) służącego m.in. publikacji dokumentów kierowanych do konsultacji z członkami i obserwatorami KM, w tym partnerami.
- 4) Powoływanie przy KM grup roboczych: stałych (np. do spraw efektywności programu) i doraźnych, które stanowią wsparcie merytoryczne w pracach prowadzonych przez KM.
- 5) Organizowanie przed posiedzeniem KM spotkań z partnerami np. w formie warsztatów/ grup roboczych w celu omówienia i wcześniejszego przedyskutowania zagadnień, które będą przedmiotem posiedzenia.
- 6) Organizowanie sesji wyjazdowych i wizyt studyjnych dla członków KM jako narzędzi podnoszących aktywność partnerów i ich integrację.
- 7) Ustanowienie na poziomie Komitetu Umowy Partnerstwa funkcji rzecznika ds. partnerstwa czuwającego nad prawidłową realizacją tej zasady.
- 8) Powołanie prezydium KM z równym udziałem wszystkich kategorii partnerów, z głosem doradczym wobec przewodniczącego KM.